Journal of Innovations in Social Sciences
Volume: 01 Issue: 06 | 2021
ISSN: 2181-2594

Maktabning Eng Yosh O'quvchilarida Tasviriy San'at Darslarining Ahamiyati

Alisher Latipovich Shirinov,o'qituvchi, Shahzod Kamol o'g'li Halimov
Talaba Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya: Tasviriy savodxonlik esa tasviriy san'atning barcha turlaridan (rang tasvir, grafika va haykaltaroshlik), shuningdek, amaliy san'at, dizayn va me'morchilikning o'ziga xos tasviriy usullaridan, ifodaviy vositalardan amaliy-ijodiy faoliyatda to'g'ri foydalana olishni nazarda tutiladi. 1-4 sinflarda bo'yoq bilan ishlash mashg'ulotlarida ranglarning turli tus va och-to'qligini farqlay bilishga, kerakli ranglarni tanlay olishga o'rgatish asosiy vazifadir.

Kalit so'zlar: sinf, bo'yoq, mashg'ulot, rang, tasviriy san'at, tasvir, grafika, dizayn, ijodiy, kompozitsion, faoliyat, bo'yoqlar, konstruktsiya.

Copyright (c) 2021 Author (s). This is an open-access article distributed under the terms of Creative Commons Attribution License (CC BY).To view a copy of this license, visit https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Tasviriy san’at o’quv fani umumiy o’rta ta’lim fanlari ichida ma’naviy sog’lom avlod tarbiyasi masalasini ijobiy hal etishda keng imkoniyatlarga ega. Tasviriy san’at darslarida san’at va san’atkor olami, san’atning ijtimoiy vazifasi va o’ziga xos xususiyati, uning tasviriy ifodaviy vositalarini o’rganib borish orqali o’quvchilar atrof muhit, tasviriy, amaliy san’at va me’morchilikdagi go’zalliklarni ko’ra bilish, qadrlash va muhofaza qilishni o’rganib boradilar. O’quv fanining bosh maqsadi o’quvchilarda estetik madaniyatni va badiiy tafakkurni yuksaltirish hamda tasviriy savodxonlikni tarbiyalashdan iboratdir.Estetik madaniyat san’at tarixi va undagi badiiy jarayonlarni to’g’ri tushuna bilish, o’z fikrini o’zgalarga gapirib berish, badiiy tafakkur tushuniladi. Tasviriy savodxonlik esa tasviriy san’atning barcha turlaridan (rang tasvir, grafika va haykaltaroshlik), shuningdek, amaliy san’at, dizayn va me’morchilikning o’ziga xos tasviriy usullaridan, ifodaviy vositalardan amaliy-ijodiy faoliyatda to’g’ri foydalana olishni nazarda tutiladi.

Tasviriy san’at ta’limining vazifalari quyidagilardan iborat:tevarak-atrofdagi narsa va hodisalardagi go’zalliklarni ko’ra bilish va idrok etish hamda kuzatish asosida olingan taassurotlarni hayotga tatbiq etishgao’rgatish;o’quvchilard badiiy-ijodiy qobiliyatlarni o’stirish;o’quvchilarning tasviriy-ijodiy malakalarini shakllantirish;bolalarda ko’rish xotirasini, chamalash qobiliyatini, rang sezishni, kompozitsion madaniyatni, fazoviy fikrlash, obrazli tasavvur va kombinatsiyalash kabi xususiyatlarni rivojlantirish;xalq amaliy san’ati, tasviriy san’at bilan tanishtirish orqali bolalarni badiiy-estetik didini o’stirish;o’quvchilarni tasviriy va amaliy- bezak san’ati bilan tanishtira borib, ularda ushbu san’at turlarining o’ziga xos xususiyatlarini idrok etishga o’rgatish vositasida ularni badiiy fikr doirasini kengaytirish; o’quvchilarda amaliy va tasviriy san’atga qiziqish va muhabbatni tarbiyalash; estetik va emotsional sezgirlikni o’stirish.Mazkur o’quv fanidagi ta’lim va tarbiya asosan ikki bo’limdan (amaliy va nazariy) tashkil topadi:Amaliy ishlar 1- sinfdan 4- sinfgacha, asosan to’rtta o’quv masalalarini hal qilishga qaratiladi: Kompozitsion faoliyat. Rang va bo’yoqlar. Shakl, proporsiya, konstruktsiya.

Boshlang’ich sinflarda o’tiladigan amaliy mashg’ulotlar jarayonida bolalarda ijodkorlik, mustaqil fikr yuritish va ishlash qobiliyatlarini tarbiyalash yetakchi o’rinni egallaydi.1-4 sinflarda bo’yoq bilan ishlash mashg’ulotlarida ranglarning turli tus va och-to’qligini farqlay bilishga, kerakli ranglarni tanlay olishga o’rgatish asosiy vazifadir. Bu sinflarda ko’proq guash, akvarel bo’yog’i va ularning aralashmalaridan foydalaniladi.tasviriy san’at vositasida o’quvchilarning atrof — muhitdagi, san’atdagi go’zalliklarni ko’ra bilishga va ularga estetik munosabat bildirishga, san’atning ijtimoiy mohiyatini va ahamiyatini teran anglagan holda me’moriy yodgorliklarni, tasviriy, amaliy va dizayn san’ati asarlarini milliy iftixor, qadriyat sifatida e’tirof etish va muhofaza qilishga o’rgatish o’quvchilarni tasviriy, amaliy va dizayn san’ati, me’morchilikning , tasviriy vositalari, ifodaviy-obrazli vositalari bilan tanishtira borib, ulardagi tasviriy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, san’at bilan muntazam shug’ullanish ehtiyojini tarkib toptirish;o’quvchilarni san’at bilan muloqot jarayonida olgan taassurotlarini tasviriy va amaliy san’at, dizayn san’atining (rangtasvir, qalamtasvir, haykaltaroshlik, amaliy san’at, badiiy loyihalashtirish va

b.) turlarida ularga xos tasviriy-ifodaviy vositalar, qonuniyatlar asosida o’zlarining ijodiy faoliyatlarida qo’llay bilishga o’rgatish;tasviriy san’atning nazariy va amaliy asoslarini o’rganish jarayonini o’quvchilarda estetik did, estetik ong, badiiy tasavvur va tafakkurni tarkib toptirish hamda rivojlantirishga yo’naltirish orqali ma’naviy barkamol avlod tarbiyasiga zamin yaratish;ijodiy-tasviriy faoliyatga moilligi bor o’quvchilarning badiiy iste’dodlarini takomillashtirish, ularni badiiy kasb va hunarlarga yo’llash.San’atshunoslik asoslari (faoliyati).

Tasviriy faoliyat (naturaga qarab tasvirlash).Kompozitsion faoliyat (mavzuli va bezak kompozitsiyasi). Oliy va o'rta maxsus pedagogika o‘quv yurtlarida ta’lim mazmuni kunning eng dolzarb vazifalaridan biri boiib turibdi. Bu vazifani hal etish hozirgi davr o‘qituvchisini o‘z fani doirasida chuqur va keng bilimli,

Copyright (c) 2021 Author (s). This is an open-access article distributed under the terms of Creative Commons Attribution License (CC BY).To view a copy of this license, visit https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Journal of Innovations in Social Sciences
Volume: 01 Issue: 06 | 2021
ISSN: 2181-2594

shuningdek, ijodkor va izlanuvchan boiishini talab qiladi. Shu maqsadda boshlangich ta’lim va tarbiyaviy ish ta’lim yo‘nalishida «Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi» fani o‘qitiladi. Bu fanning asosiy maqsadi talabalarni boshlangich sinflardagi «Tasviriy san’at» darslarini o‘qitishga tayyorlash, tabiatdagi hamda tasviriy san’at asarlaridagi go'zallikni ko‘ra bilish va idrok etish, badiiy did, ko'rish xotirasi, rangni sezish, fazoviy tasawur, kuzatuvchanlik va badiiy ijodiy qobiliyatiami o‘stirishdan iborat.

«Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi» kursining asosiy vazifalari quyidagilar: boiajak boshlangich sinf o‘qituvchilarida tasviriy san’at metodikasi bo‘yicha bilim va malakalami hosil qilish va o‘stirish; boiajak boshlangich sinf o‘qituvchilariga tasviriy san’atning nazariy va amaliy asoslari (yonig‘, soya, perspektiva, kompozitsiya) haqidagi bilimlarni puxta egallashga yordam berish; - boiajak boshlangich sinf o'qituvchilarida rasm ishlash va badiiy ijod bo‘yicha ko‘nikma va malaka hosil qilish; o‘zbek va jahon xalqlari tasviriy, amaliy va me’morchilik san’ati bilan yaqindan tanishtirish va chuqur o‘rgatish; tasviriy san'at o‘qitish metodikasining o‘ziga xos rivojlanishi tarixi, maqsad va vazifalari, nazariy asoslari haqida ma’lumot berish; talabalarni zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish yollari bilan tanishtirish.

Oliy va o'rta maxsus pedagogika o‘quv yurtlarida ta’lim mazmuni kunning eng dolzarb vazifalaridan biri boiib turibdi. Bu vazifani hal etish hozirgi davr o‘qituvchisini o‘z fani doirasida chuqur va keng bilimli, shuningdek, ijodkor va izlanuvchan boiishini talab qiladi. Shu maqsadda boshlangich ta’lim va tarbiyaviy ish ta’lim yo‘nalishida «Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi» fani o‘qitiladi. Bu fanning asosiy maqsadi talabalarni boshlangich sinflardagi «Tasviriy san’at» darslarini o‘qitishga tayyorlash, tabiatdagi hamda tasviriy san’at asarlaridagi go'zallikni ko‘ra bilish va idrok etish, badiiy did, ko'rish xotirasi, rangni sezish, fazoviy tasawur,

Kuzatuvchanlik va badiiy ijodiy qobiliyatiami o‘stirishdan iborat. bolalarda tasviriy faoliyatga, xususan rasm chizishga ishtiyoq niHoyatda erta boshlanadi. Uni 2-3 yoshlardan boshlanishi tarixdan malum. SHunisi xarakterliki, bolalar oqish va yozishdan kora rasm chizishni juda yoqtiradilar. Biroq ular chizadigan rasmlarning davomiyligi juda qisqa boladi, 1-2 minut, kopi bilan 4-5 minutda Har qanday rasmni tugallab qoyadilar. Bolalar tomonidan chizilgan rasmlar savodli bolmasa-da, biroq mazmunan biron-bir korinishni, voqeani yoki buyumni oz iqtidorlariga yarasha, ularning xarakterli belgilarini tasvirlay oladilar. Boyoqlar bilan ishlash ularga malum qiyinchiliklar tugdirishi sababli ulardan foydalanishni aytarlik xush kormaydilar. Lekin turli yorqin ranglar bilan boyalgan buyumlar bolalarda katta qiziqish uygotadi. Rasmlari yaxshi chiqmagan holda o’z ishlaridan ixloslari tez qaytadi. Bunday sharoitda o’qituvchining bolalarga tez yordam korsatishi va kayfiyatini kotarishga harakat qilishi foydadan holi bo’lmaydi.

Boshlang’ich sinf o’quvchilarining tasviriy faoliyatlarining xarakterli jihatlaridan yana biri ularning chizadigan rasmlarini soddalashtirishga bo’lgan xarakatlaridir. Ular ayrim narsalarning oldi korinishini (uy, odam, kitob, soat, portfel) ayrimlarini yon tomonidan (mashina, qayvonlar, qushlar, baliqlar, bayroqcha v.b.), yana boshqalarini ustki tomonidan (kapalak, barg, ninachi, qo’ng’iz v.b.) tasvirlaydilar. Bunga asosiy sabab bu yoshdagi bolalar Hali narsalarni yorug’soya, perspektiv qisqarishi va ularning qoidalarini uncha tushunib yetmaganliklaridir.Bolalar ijodiga xos yana bir jiHat bor, u Ham bolsa tasvirlarni (buyumlarni) bir-birlarini to’sib turgan (yoki qisman) holda tasvirlanmasligidir. Chunki bolalar narsalarni doimo butun holda idrok etadilar.Yuqorida qayd qilingan tasviriy faoliyatlarning bu hususiyatlari bolalar tafakkurining konkret, obrazli va emotsional tarzda bo’lishligi bilan bog`lanadi. Keyinchalik yangi dasturlar asosida R.Hasanovning “Boshlang’ich sinflarda tasviriy san’at darslari“, “Birinchi sinfda tasviriy san’at darslari“, “Ikkinchi sinfda tasviriy san’atni o’qitish“, “Uchinchi sinfda tasviriy san’at darslari”, “Maktabda tasviriy san’atni o’qitishni takomillashtirish yo’llari“ nomli metodik

Copyright (c) 2021 Author (s). This is an open-access article distributed under the terms of Creative Commons Attribution License (CC BY).To view a copy of this license, visit https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Journal of Innovations in Social Sciences
Volume: 01 Issue: 06 | 2021
ISSN: 2181-2594

qo'llanmalari chop etildi. O'zbekiston maktablarida tasviriy san'atni o'qitishga doir Respublikada birinchi bor "O'zbek maktablarida badiiy ta'lim va tarbiyaning metodik asoslari" nomli monografiya R.Hasanov muallifligida tayyorlandi va "Fan" nashriyoti tomonidan nashr etildi. Bu davrlarda R.Hasanovning "Tasviriy san'at", "O'zbekiston tasviriy san'ati tarixi" nomli fakultativ mashg'ulotlar dasturlari birinchi bor ishlab chiqildi va maktablarga yetkazildi .

Adabiyotlar

1. Jumaev Q., Sobirov T. R., Azimova M. B. Modern application and decoration art of Bukhara //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – С. 117-124.
2. Азимов Б. Б. и др. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ, ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОВЕДЕНИЯ БЕСЕД ОБ ИСКУССТВЕ //European science. – 2021. – №. 2 (58). – С. 38-40.
3. Сулаймонова, М. Б., Азимов, Б. Б., Азимова, М. Б., & Тухсанова, В. Р. (2021). ДОСТИЖЕНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ И НРАВСТВЕННОЙ ЗРЕЛОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ. *European science*, (3 (59)), 53-56.
4. Аминов, Акмал Шавкатович, et al. "ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ." *European science* 2 (58) (2021): 77-79.
5. Собирова, Ш. У., Ядгаров, Н. Д., Мамурова, Д. И., & Шукуров, А. Р. (2021). ОСНОВЫ, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ОБУЧЕНИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ. *European science*, (2 (58)), 62-65.
6. Мамурова Д. И. и др. УЧЕБНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНТОВ ПО РЕШЕНИЮ РАЗЛИЧНЫХ ДИДАКТИЧЕСКИХ ЗАДАЧ В РАЗВИТИИ ПРОСТРАНСТВЕННОГО ВООБРАЖЕНИЯ СТУДЕНТОВ //European science. – 2021. – №. 2 (58). – С. 29-31.
7. Азимова М. Б., Азимов Б. Б., Тухсанова В. Р. ИСКУССТВО РОСПИСИ ТКАНЕЙ //European science. – 2021. – №. 2 (58). – С. 41-43.
8. Adilkhojaev, A. I., & Kadirov, I. A. (2021). ON THE MECHANOACTIVATION OF METALLURGICAL WASTE.
9. Adilhodzhaev, A. I., Kadyrov, I. A., & Umarov, K. S. (2020). RESEARCH OF POROSITY OF A CEMENT STONE WITH A ZEOLITE CONTAINING FILLER AND A SUPERPLASTICSTIFICATOR. *Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers*, *16*(3), 15-22.
10. Shirinov, Alisher Latipovich. "USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AND INTERACTIVE METHODS IN FINE ART." *World Bulletin of Social Sciences* 4.11 (2021): 59-61.
11. Latipovich, Shirinov Alisher. "TEACHING OF FOLK APPLIED ART ON THE BASIS OF TRADITIONS" TEACHER-STUDENT"." *Euro-Asia Conferences*. Vol. 1. No. 1. 2021.
12. Ботиров Д. С., Шомуродов О. Н., Ширинов А. Л. МЕТОДИКА ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА //European science. – 2021. – №. 2 (58). – С. 101-103.
13. Шомуродов О. Н. и др. МЕТОДОЛОГИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦВЕТОВ И КРАСКИ ПРИ ОБРАБОТКЕ ИЗОБРАЖЕНИЙ //Наука и образование сегодня. – 2021. – №. 5 (64). – С. 80-82.

Copyright (c) 2021 Author (s). This is an open-access article distributed under the terms of Creative Commons Attribution License (CC BY).To view a copy of this license, visit https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Journal of Innovations in Social Sciences

Volume: 01 Issue: 06 | 2021

ISSN: 2181-2594

14. Ширинов, А. Л., Батиров, Д. С., & Шомуродов, О. Н. (2021). ВАЖНОСТЬ ЦВЕТОВЕДЕНИЯ В ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ. *Наука и образование сегодня*, (5 (64)), 83-85.
15. Botirov J. S. et al. The same goes for art classes in private schools specific properties //Journal of Contemporary Issues in Business and Government. – 2021. – Т. 27. – №. 2. – С. 1643-1650.
16. Mamurova D. I., Ibatova N. I., Badieva D. M. THE IMPORTANCE OF USING THE KEYS-STADI INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGY METHOD IN TRAINING THE IMAGE MODULE OF GEOMETRIC SHAPES //Scientific reports of Bukhara State University. – 2020. – Т. 4. – №. 1. – С. 335-338.
17. Avliyakulova N. M. TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA DIDAKTIK PRINSIPLARDAN FOYDALANISH YO'LLARI //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. NUU Conference 1. – С. 179-181.
18. Muzafarovaa A. N. FORMS OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR VISUAL AND CREATIVE ACTIVITIES //Euro-Asia Conferences. – 2021. – С. 119-123.
19. Nazarova S. M., Zaripov G. T. GENERAL PHYSICAL PROPERTIES OF IRRIGATED GRASS SOILS OF BUKHARA OAZIS AND WAYS TO IMPROVE THEM //Scientific reports of Bukhara State University. – 2020. – Т. 4.
20. Samadvich, A. S., Nayimovich, A. S., & Nosirovna, S. M. (2021). Technology Of Teaching Fine Arts And Science Classroom. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies*, *25*(2), 109-111.
21. Абдуллаев, Сухроб Сайфуллаевич, et al. "ОРНАМЕНТАЛЬНАЯ СИМВОЛИКА В НАРОДНОМ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМ ИСКУССТВЕ БУХАРЫ." *European science* 2 (58) (2021): 17-19.

Copyright (c) 2021 Author (s). This is an open-access article distributed under the terms of Creative Commons Attribution License (CC BY).To view a copy of this license, visit https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/